

UDC 371.38

DOI: 10.34671/SCH.BSR.2019.0304.0003

ПОЗИТИВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЧРЕЗ ИНОВАТИВНИ  
МОДЕЛИ В УЧИЛИЩЕ

© 2019

Ангелова Ани Димитрова, докторант

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

(4027, България, Пловдив, бул. „България“, №236, e-mail: angelova.mail@gmail.com)

**Анотация.** Настоящата статия описва креативен опит в образователната дейност в едно иновативно средно училище в Северозападна България – Средно училище „Иван Вазов“, гр. Вършец, обл. Монтана. Базирайки се на основни теоретични понятия, като иновация, иновативни методи на обучение, тенденции в съвременното образование и др., е направен пренос към практическото приложение на теоретични постулати. Наблюдавано е, как в едно, сравнително малко училище, се работи върху холистичното образование на децата чрез прилагане на различни методики за позитивно образование. Описани са схематично някои интердисциплинарни уроци, плод на проектно-базирано обучение. Иновацията в училището е насочена към осъществяване на ученическа проектна дейност и STEAM образование. Разгледана е ролята на изкуството за постигане на емоционален комфорт и наслада сред подрастващите. Позитивното образование е резултат от използване на разнообразни дейности, елементи от сугестопедията и по-точно десугестивното обучение. Подходящата образователна среда, в чието създаване участват и учениците, е активен елемент от динамичния пъзел на позитивното образование. Използване на повече арт-елементи в урочната дейност от преподавателите в училището и тяхната професионална подготовка за успешно обучение е предпоставка за позитивна атмосфера и активност от страна на учениците в образователния процес. Ефективното развитие на училището е в посока фокусиране към ученика, а не към учебното съдържание, популяризиране на всеки успех (преподавателски или ученически) и подкрепа на образователните иновации. Екипната работа на няколко преподаватели от различни предметни групи обогатява не само познанията на учениците, но и разширява професионализма на участниците в екипа, развива тяхната комуникативна култура и креативност. Добрата екипна работа на педагозите оказва позитивно пряко въздействие върху микроклимата на училищната общност, създава връзки от хоризонтален и вертикален тип, които мотивират за нови нестандартни решения на образователните казуси.

**Ключови думи:** иновация, проектно-базирано обучение, позитивно образование, десугестивно обучение, интердисциплинарен подход, уроци, креативност.

POSITIVE EDUCATION THROUGH INNOVATIVE  
MODELS AT SCHOOL

© 2019

Angelova Ani Dimitrova, PhD candidate

Plovdiv University „Paisii Hilendarski“

(4027, Bulgaria, Plovdiv, Bulgaria Blvd., №236, e-mail: angelova.mail@gmail.com)

**Abstract.** The current article depicts the creative educational experience in an innovative school (primary, secondary and high) in Northwestern Bulgaria – Ivan Vazov High School, Varshets, Montana district. Based on basic theoretical concepts such as innovation, innovative methods of education, the tendencies of modern education and so on, we are applying the theoretical postulates into practice. The article shows how in a comparatively small school we are working on the holistic education of students through applying different methods of positive education. It describes in schemes several interdisciplinary lessons based on project-based education. The innovation at the school aims at the realization of students' project work and STEAM education. The article also shows the role of art for achieving emotional comfort and satisfaction among young people. The positive education is a result of using various activities, elements of suggestopedia or more precisely desuggestive education. The suitable educational environment created with the help of students is an active element of the dynamic puzzle of positive education. Using more art elements in the classroom and the professionalism of the teachers is a premise for positive atmosphere and active students' participation in the educational process. The effective development of the school is focused on the student rather than the subject contents, popularization of each success (both teacher's or student's) and support of the educational innovations. The teamwork of several teachers from different subject groups enriches not only the students' knowledge but also the teachers' professionalism and develops their communicative culture and creativity. The good teamwork of the pedagogues has positive direct influence on the microclimate of the school community and creates links of horizontal and vertical type, which motivate for new out-of-the box solutions to educational cases.

**Keywords:** innovation, project-based education, positive education, desuggestive education, interdisciplinary approach, lessons, creativity.

ПОЗИТИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ПРИ ИСПОЛЗОВАНИИ ИННОВАТИВНЫХ  
МОДЕЛЕЙ В ШКОЛЕ

© 2019

Ангелова Ани Димитрова, докторант

Пловдивский Университет им. П. Хилендарского

(4027, Болгария, Пловдив, бул. „България“, №236, e-mail: angelova.mail@gmail.com)

**Аннотация.** Настоящая статья описывает творческий опыт в образовательной деятельности одной инновационной средней школы в северо-западной части Болгарии, а именно – средняя школа имени Ивана Вазова в г. Вършеце, обл. Монтана. Базируясь на основных теоретических понятиях как инновативность, инновационные методы обучения, тенденции в современном образовании и т.д. сделан вклад в практическое применение теоретических постулатов. Проведены наблюдения, как в одной довольно маленькой школе работа направлена на холистическое образование детей посредством применения разных методов позитивного образования. Схематически описаны некоторые междисциплинарные уроки, которые являются результатом проектно – базированного обучения. Инновативность в школе направлена на осуществление проектной деятельности учеников и STEAM образования. Рассматривается роль искусства в достижении эмоционального комфорта среди подростков. Позитивное образование является результатом использования разных видов деятельности, элементов сугестопедии, и точнее, десугестивное образование. Соответствующая образовательная среда, в которой участвуют и ученики, является активным элементом динамичной системы позитивного образования. Использование большого количества элементов искусства в урочной дея-

тельности преподавателей школы и в их профессиональной подготовке ведет к успешному обучению, что является предпосылкой для позитивной атмосферы и активности учащихся в образовательном процессе. Эффективное развитие школы направлено на то, чтобы сосредоточиться на ученике, а не на содержании учебников, с целью популяризировать любой успех (преподавательский или ученический) и оказывать поддержку образовательным инновациям. Командная работа нескольких преподавателей из разных межпредметных групп обогащает не только знания учеников, но и расширяет профессионализм участников команды развивает их коммуникативную культуру и творчество. Слаженная командная работа педагогов оказывает положительное и непосредственное влияние на микроклимат школьного сообщества, создает связи горизонтального и вертикального типа, которые мотивируют на новые нестандартные решения образовательных вопросов.

**Ключевые слова:** инновация, проектно-базированное обучение, позитивное образование, десугестивное обучение, междисциплинарный подход, уроки, инновационное образование.

Съвременето ни създава образователни системи от национален или регионален мащаб, насочени към реализиране на модели на училища на бъдещето, на иновативни училища, в които се разработват и прилагат всички елементи на новаторство. Разглеждането на някои от прилаганите добри модели в иновативните училища в контекста на благополучието на учениците създава добра основа за развитие на позитивното образование и фокусиране върху качествените резултати от учебната дейност.

Темата за качеството на образованието присъства във всяка една национална образователна стратегия и в различните формулировки на мисия на всяко едно училище. В бързо променящо се общество, мениджмънта на класната стая добива все по-голяма значимост, тъй като чрез него се постигат образователните цели и се осигурява ученическата продуктивност по време на учебния час.

Според Ал. Александрова [10; с. 246], това е „умение и компетентност на учителите да използват техники за поддържане на контрола в класната стая“.

От 1934 г. Йозеф Шумпетер /1883-1850/, чешки икономист и политолог, вкарва в широка употреба думата „инновация“. Той свързва иновациите с предприемаческия дух, в основата на който стои рискът.

Според Пл. Радев [10; с. 302], някои от характеристиките на иновацията са:

- „промяна в процеса на мислене на персонала;
- създаване на нови неща, които са полезни и ефективни;
- изобретение с образователна цел;
- нарушение на традициите;
- правене на нещо по-различно;
- ново приложение на стари неща;
- нови начини на мислене спрямо традицията;
- използване на нови знания в нов контекст на времето и пространството“;

От изследванията на Пл. Радев [10; с. 303], намиране информация, че в Доха /Катар/ на Световната среща на върха за иновациите (Word innovation Summit for Education – WISE, със статут на неправителствена организация) през 2009 г. с 1000 участници /заинтересовани страни от 120 държави/ е дадено следното дефиниране на иновации в образованието: „Образователни дейности, които използват информационни и комуникационни технологии и др. иновативни начини за генериране на нови и вълнуващи възможности за достъп и доставка на учебно съдържание, които дават възможност на хората да се справят с многообразието на днешните предизвикателства“.

От няколко години в България училищната система се отваря към прилагане на нетрадиционни методи на преподаване, създаване на по-атрактивна учебна среда, които влияят върху мотивацията за участие в учебния процес на учениците в положителен аспект.

Според Пл. Радев, успешната училищна промяна и високите ученически постижения минават през няколко важни пътища – поддръжка и развитие на ефективни учители, прилагане на ефективни организационни процеси, добра училищна култура, качествен процес на обучение, изменение на организационните структури и възможните иновации.

„Специално за училищното образование централният акцент на иновациите е върху учението и преподаването, което рефлектира върху цялостния процес на обучение“ [10; с. 306].

Иновациите провокират интерес у учениците към учебния процес и поради по-голямата свобода за участие и изява, и поради естествения стремеж на интелекта да разкрие нови елементи от неизвестното. Това създава благоприятна почва за позитивизъм и отключване на творческа настройка у учениците по време на урока.

Проследихме иновативните решения в СУ „Иван Вазов“, средишно училище за община Вършец, в което се обучават ученици от I до XII клас. Северозападния регион на страната е по-изостанал по отношение на икономическото си развитие. Младите хора търсят препитание в по-големите градове или в чужбина.

Този отток на човешки потенциал се отразява изключително много върху мотивацията на подрастващите за активно участие в учебния процес. Личностните ценности се изместват в посока на потребеност, което създава неблагоприятна за развитието на учениковата личност среда.

Това е една от основните причини екипът на училището да потърси различни от традиционните модели на обучение в училище за активизиране на подрастващите в учебния процес.

„Креативността е свързване на познати и отделно съществуващи възприятия и виждания, за да се достигне до необичайно решение. Креативността е отказ от следването на отгъпкани пътища и търсене на други възможности, нахлуване в непознати полета“ [11; с. 20].

Експериментира се чрез включване на учещите се в голям брой различни (над 10 вида) дейности по време на урока да се изгради позитивно отношение към урочната дейност.

Напр., в урочна единица по български език и литература за V клас „Общуване в реалното и виртуалното пространство“ учениците извършват следните дейности:

- създаване на мислена карта;
- решаване на казуси чрез драматизация;
- презентация;
- интервю;
- изработване на табло;
- създаване на илюстрация;
- комикс;
- извличане на информация от текст и диаграма.

Методът на мисловните карти е ефективен мисловен инструмент. Той подобрява значително паметта, концентрацията и комуникацията.

Създаден от Т. Бюзан, методът е революционна техника, развивайки ума чрез матрици, съставени едновременно от думи, изображения, числа, логика, ритъм и цвят.

„Движението“ чрез включване в различните дейности създава възможност ученическият мозък да се „включи“ и така да запомни.

Комбинирането на сетивата /синестезията/ води до развиване на паметта и създава позитивно усещане за пълноценно участие и включване в учебния процес.

Някои от преподавателите създават по-широки възможности за използване на въображението в учениковата работа по определена тема. За стимулиране на

по-задълбочена подготовка и усърдие в изпълнение на поставените задачи, ученическата продукция, създадена чрез учебния процес, става достойна на цялата училищна общност. Напр., в коридорите на училището са изградени керамични пана от фаянсови плочи. Чрез медиация учителите по литература и изобразително изкуство провокират ученици от различни класове да създадат художествени композиции по различни теми. Най-сполучливите творчески попадения са изрисувани върху керамиката и така част от интериора в училищните коридори придоби тематичен образователен облик, създаден от самите ученици. Напр. по откъси от произведения на Иван Вазов, Ем. Станев, Таня Мазева, Ран Босилек са подбрани илюстрации на учениците, които интригуват и емоционално въздействат на цялата училищна общност.

Сугестопедичното обучение винаги е приятно изживяване, предизвиква творческа свръхпродуктивност. „Научният образ или идея иска разбиране; художественият иска не само разбиране, но и преживяване от възприемащия... Следва да се подчертае, че изкуството може да въздейства на цялостната личност – нейното интелектуално развитие, паметови възможности, емоционален фонд, волева насоченост“ [3].

Позитивната нагласа променя отношението към учебния процес. Очакването на оценката на цялата училищна общност създава друга мотивация за учене и интерпретиране на зададената тема. Напр., за подрастващите е по-безинтересна темата за политическо устройство на света, създаването на съюзи и пр. Но пречупено през създаване на пана по дадена тема /напр. Европейски съюз/, като ученически образователен продукт, поражда активност от различно естество, което в крайна сметка води до постигане на образователните цели по ненао-варващ, ангажиращ и забавен начин.

В изследвания за развитие на паметта Тони Бюзан [13; с. 31], отбелязва, че „Колкото повече прилагате вашето въображение към паметта, толкова по-добре ще бъде“. Айнщайн посочва, че: „Въображението е по-важно от знанието. Защото знанието е ограничено, докато въображението обхваща целия свят, стимулира прогреса, ражда еволюцията“.

Според автора развитието на креативността може да се представи чрез формулата:  $E+P=K^\infty$ , като  $E$  е енергия, вложена в обучението,  $P$  е паметта, а  $K$  е креативността.

Формулата демонстрира, че колкото повече, чрез дейности енергия се влага в паметта, толкова повече тя се подобрява и се разширява в „потенциално безкрайна креативност“.

Именно развитието на креативността създава условия за потенциална реализация на съвременния човек. Това е и целта на образователния процес – да създаде творчески личности, умеещи да създават добавена стойност в динамична среда.

Позитивното образование чрез иновативни модели е плодотворна почва. Екипът на училището се концентрира върху проектно базираното обучение, като възможност за персонална и екипна изява на всеки ученик.

Един проект е с времетраене от 2 – 4 седмици и включва разглеждане на проблема от различен ъгъл, чрез включване на няколко дисциплини, изработване на ученически продукт, екипна работа и публична защита на разработките на ученическите екипи. На тези защити се канят родители, експерти в дадена област, ученици от училището. Анализите показват, че подрастващите са най-много удовлетворени от екипната работа. Тя отключва, освен творческия потенциал, позитивна нагласа към учебния процес. Учениците са спокойни, защото всеки участва с това, в което е по-добър, има достатъчно време за проучване, сам или в екип извършва различни дейности, което го прави по-уверен. И една от най-важните възможности в процеса – публична изява, очакване за публична оценка, нагласа за позитивен отклик за положения труд, е изключително мотивиращ елемент от учебния процес.

Съвременният младеж обикновено общува чрез интернет, използва компютърните си умения за социална активност и все по-рядко чете книги, проследява творчеството на големите автори.

За да възбуди интерес и афинитет към световното културно наследство педагогическият екип подтиква една малка част от учениците към участие в училищен експеримент – създаване на училищен театър.

В началото има елемент на притеснение, страх от публична изява, съмнение за справяне с текст, движение, пресъздаване на образи. И тук най-важната роля изиграват професионално подготвените учители, артисти, които стъпват на училищната територия и завладяват света на децата. Разбира се, всичко се случва не без перипетии, но крайният резултат е впечатляващ. Част от постановките може да се видят в You Tube с адрес Звездите на Вършец /Вършец старс/. Така неуспешно голямото изкуство влиза в живота на учениците. Реализирането на идеята за училищен театър помага на учениците в много аспекти и предизвиква много положителни емоции в семействата, много съпричастност, гордост, радост.... Това са емоции, към които се стремят всички в образователната общност, защото те са породени от успех, изискват съпреживяване, активират много ключови елементи, водещи до позитивно образование.

Възпитаниците на училището в голямата си част не са академично ориентирани, но включването на изкуството в проектната дейност, дава изключително добър резултат.

Напр. при разработка на учебен проект, при който водещ предмет е астрономията, изкуството присъства активно. Темата е „Народни вярвания за времето и астрономията“. Целта е да се изследва надеждността на народната метеорология според наблюдения на астрономически обекти, да се проучат популярните вярвания за зависимостта на времето от положението на небесните тела – Слънце, Луна съзвездия и да се направи проверка на тяхната точност. Включените дейности за учащите се са наблюдения на изгреви, залези, измерване на температури, заснемане на Луната, записване на данните в метеорологичен дневник, изследване на народните вярвания за времето, презентирание на резултатите и др. Дейностите се извършват в региона на гр. Вършец, обл. Монтана и резултатите са споделени във Facebook [https://facebook.com/group/1637845113166995/?ref=bookmarks&\\_rdc=1&rd=1](https://facebook.com/group/1637845113166995/?ref=bookmarks&_rdc=1&rd=1). Изследователската работа в проектните задания създава положително отношение към учебния процес, включва и родители, и експерти в изследваната област, което реализира образователен позитивизъм сред широк кръг от местната общност.

Интелигентното образование изисква обучението по отделните предмети да се съчетава с технологии, инженерство, математика. Това е в основата на STEM подхода.

При STEAM подхода обучението по природните науки става чрез артистични преживявания. Юношите са богати емоционално, имат въображение, все още неограничавано от наложени стереотипи, желание за себеизява и търсят положителна оценка от околните. STEAM обучението предоставя възможност строгите точни науки да бъдат разчупени и заинтригуващи повече ученици. Проектно-базираното обучение предоставя точно такава чудесно съчетаване на академични познания с артистично преживяване чрез STEAM образование. То е изключително подходящо при прилагане на проектни дейности в занимания по интереси, клубове и школи.

Напр. в СУ „Иван Вазов“, г-жа Радка Костадинова представи интердисциплинарен проект „Да бъде светлина“. Учениците от 10 и 11 клас изследваха чрез мобилна лаборатория /дейта – лагер Айнщайн Лат Мейт/ характеристиките на съвременни източници за осветление – интензитет на видима светлина и ултравиолетово лъчение, и честота на трептене във видим и рентгенов диапазон.

Според учителката, хората трябва да знаят предим-



ствата и недостатъците на всички изкуствени източници на осветление. Но е интересно да се знае как са еволюирали тези източници. И учениците сами режисират театрална постановка започваща от древна Гърция и Прометей, преминавайки през фенерите на Китай, глинени лампи и светилници с течни горива. Разглеждат се и химични структури на различни горива – предимствата и недостатъците при изгарянето им. Деветте музи от древна Гърция откриват постановката, появявайки се на сцената със светилници, преминават през различните епохи и накрая някои музи – на астрономията, на театъра и поезията, правят пътешествие в настоящето с ЛЕД – осветление и GSM-и.

Освен, че водят публиката на пътешествие във времето, музите общуват с нея и обсъждат влиянието на осветлението върху здравето на хората и цветовото усещане. Пресъздават се сцени и от българска история, преплетени с литература, философия, химия, физика, биология и икономика. Музиката също съпътства презентирането и изследванията.

И тук е мястото да посочим, че екипът на училището експериментира и със сугестопедичното обучение. Чрез сугестопедия голяма част от педагогическия колектив изучи ниво на усвояване на английски език. Преподавателите прилагат елемент от преживяното в своите учебни часове.

Разбира се, обучение чрез артистично преживяване не може да се реализира ежедневно. Но то помага учениците да се докоснат и до изкуството, и да се надгради общата им култура.

Театралните уроци са необичайно средство за представяне на изследователската проектна дейност. Разработването на изследователския проект отнема между 4 – 6 седмици.

Образованието чрез STEAM обучение реализира идеите на позитивното образование. Много от училищата днес включват в иновациите си изкуството и чрез него развитието на въображението на учащите се, което създава богата почва за изява на потенциала на учениците, за тяхното холистично образование, основополагащо при много иновативни практики.

#### СПИСЪК НА ЛИТЕРАТУРАТА:

1. Ваня Георгиева *Метатехнологии. За мениджмънт на качеството на образование*, София, Просвета, 2009.
2. Галин Цоков, Румен Стаматов *Позитивната психология и облачните технологии: нов хоризонт за образованието*, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2018.
3. Георги Лозанов *Сугестопедия – десугестивно обучение. Коммуникативен метод на скритите в нас резерви*, София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2005.
4. Г. Лозанов *Сугестология*, София, Наука и изкуства, 1971.
5. Де Боно, Едуард, *Как да развием творческото мислене*, София, Кибеа, 2009.
6. Каменова, Д. *Развитие на креативност в иновативното училище. Свѣтъкъ учебни материали*, София, изд. ВУМК, 2016.
7. Каръл Ан Томлисън *Диферинцирано преподаване в академично разнородни класни стаи*, София, център за приобщаващо образование, 2018.
8. Кен Робинсън и Лу Ароника. *Креативните училища. Революцията, която преобразява образованието*, София РААВЕ, 2017.
9. Мария Николаева Николова. *Образователен театър, творческа сцена в училище. Как се ражда приятелство в обучението*. София, УИ „Св. Климент Охридски“, 2017.
10. Пламен Радев, Албена Александрова *Мениджмънт на училището като организация*, София, изд. Изкуства, 2015.
11. Райков, З. *Креативната комуникация*, София, изд. Дармон, 2010.
12. Тони Бюзан *Твоят ум може всичко. Мисловни карти*, София, Софтпрес, 2010.
13. Тони Бюзан *Суперпамят. Как да запомням всичко, което искам*, София, Софтпрес ООД, 2011.
14. Grant Wiggins and Joy Mc Yighe *Schooling by design, Mission, Action and Achievement*, Alexandria, Virginia USA. ASCD, 2007.